

Bild: AI

Scenariot för användning av militärt våld mot Finland och försörjningsberedskap

Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuskampus

www.huoltovarmuuskampus.fi

Med försörjningsberedskap avses tryggande av de ekonomiska funktioner samt produktionen och tillgången av de varor, material och tjänster och den kritiska infrastruktur som är nödvändiga för befolkningens utkomst och skydd, landets näringsliv, försvaret och säkerheten vid allvarliga störningar under normala förhållanden samt inför och under undantagsförhållanden.

Försörjningsberedskapscentralen är en statlig myndighet som stöder andra myndigheter, näringslivet och organisationer i upprätthållandet och utvecklingen av försörjningsberedskapen samt planerar och genomför beredskapsåtgärder som säkerställer försörjningsberedskapen vid allvarliga störningar under normala förhållanden samt inför och under undantagsförhållanden.

Utgivare: Försörjningsberedskapscentralen

Layout: KMG Turku

Publiceringsår: 2026

Innehåll

Inledning	4
Anvisningar för användning av scenariot.....	5
Scenariot är ett verktyg – inte en prognos.....	5
Acceptera antagandena i scenariot som sanna under den tid du använder det.....	5
Vägledning till planeringsramen för försörjningsberedskap	6
Krigsscenarioet anger riktningen.....	7
Scenario för utvecklingen av militärt hot i Finland steg för steg	8
Utgångsläge.....	8
Fas 1: Uppkomst av kris 0–3 mån.: Förvärrad kris och osäkerhet leder till krigsläge.....	10
Fas 2: Allvarlig störning 3–6 mån.: Försvarstillstånd och omställning till krigsekonomi.....	12
Fas 3: Eskalering 6–12 mån: Utbredning och förlängning av kriget.....	15
Fas 4: Långvarig störning över 12 mån.: Utnötningskrig – övergång från att vinna tid till att uthärda.....	17
Anpassning – Kriget slutar.....	19
Tjänsterna för försörjningsberedskapen följa störningens utvecklingsskeden	20

Inledning

Försörjningsberedskap innebär samhällets kritiska funktioners beredskap och förmåga att hantera allvarliga störningar samt undantagsförhållanden som drabbar hela samhället. Sådana störningar kan orsakas bland annat av naturkatastrofer, omfattande olyckor, pandemier, globala utmaningar med tillgång, avsiktlig skadlig påverkan på samhället samt i extremfall en militär konflikt.

Försörjningsberedskapen byggs inte upp av någon enskild aktör. Den skapas genom samarbete samt genom identifiering och hantering av de risker som förknippas med beroendeförhållanden – det behövs medverkan av alla samhällsaktörer. Fungerande beredskap och beredskapsåtgärder som stödjer varandra kräver att aktörerna har en tillräckligt enhetlig förståelse av de potentiella hoten och att deras planer är kompatibla. Som stöd för detta har Försörjningsberedskapscentralen tillsammans med sina viktigaste intressenter tagit fram ett scenario för det mest betydande hotet mot samhällstryggheten, nämligen en militär konflikt. I scenariot har man identifierat de olika faserna av en militär konflikt – från uppkomst av en kris via eskalering till en utdragen kris – samt de relaterade åtgärderna för att trygga de viktigaste samhällsfunktionerna. Faserna och deras påverkansmekanismer beskrivs i planeringsramen för försörjningsberedskapen, som redogör för de förfaranden och de förmågor som krävs för att trygga försörjningsberedskapen i olika faser av en allvarlig störning.

Scenariot för en militär konflikt är inte en prognos utan en beskrivning av en situation som allvarligt hotar kontinuiteten av de samhällsviktiga tjänsterna. Syftet är att göra det lättare att se vilka åtgärder som behövs inom – och mellan – olika funktioner och branscher för att de ska kunna hantera en situation som sätter samhällets försörjningsberedskap på prov. En granskning av extrema situationer stöder också beredskapen inför mer begränsade störningar, genom att ett brett och flexibelt urval av förmågor och metoder repertoar höjer kapaciteten för att hantera även sådana situationer som inte har identifierats i förväg, men på vilka befintlig beredskap kan tillämpas.

Den första konfidentiella versionen av scenariot publicerades redan 2025 för att stödja arbetet vid Försörjningsberedskapscentralen och i Försörjningsberedskapsorganisationen. Inom Försörjningsberedskapsorganisationen, bestående av cirka 1 500 företag och tiotals myndigheter, har det konfidentiella scenariot ansetts ge en betydande nytta i arbetet. Genom denna offentliga version kan vi nu erbjuda scenariot som stöd för samhällets beredskap i större utsträckning. I utarbetandet av scenariot deltog även myndigheter som gör en stor insats i försörjningsberedskapsarbetet och vars kommentarer har hjälpt till att ta fram ett scenario för även bredare tillämpning.

Sakkunniga från Försvarsmakten, Cybersäkerhetscentret vid Transport- och kommunikationsverket Traficom samt Tillstånds- och tillsynsverket har deltagit i utarbetandet av scenariot. Tack till alla som bidragit med sin värdefulla insats till utvecklingen av scenariots innehåll! Scenariot publicerades den 28 april 2026.

Anvisningar för användning av scenariot

Scenariot är ett verktyg – inte en prognos

- Scenariot beskriver inte den mest sannolika framtiden, utan ett möjligt utvecklingsförlopp.
- Scenariot bygger på en fiktiv situation där Finland utsätts för militärt våld.
- Avsikten är inte att förutsäga vad som händer under kriget eller att beskriva alla eventuella händelser i detalj, utan att väcka eftertanke och stödja bedömningen av beredskapsbehoven.
- Scenariot är ett ramscenario, vilket innebär att det granskar omvärlden utan att anta perspektivet av en särskild aktör eller särskilda aktörer eller beskriva åtgärderna i detalj.

Acceptera antagandena i scenariot som sanna under den tid du använder det

- Scenariots värde uppstår genom att vi tillfälligt kan acceptera det osäkra som säkert.
- Under den tid som scenariot används ska dess trovärdighet eller sannolikhet inte bedömas, utan antagandena ska tas för givna, oavsett om de verkar osannolika eller icke trovärdiga.
- Eventuella motsättningar mellan de egna uppfattningarna och scenariot är nyttiga, genom att de hjälper att skärskåda de egna framtidsantagandena och deras grunder.

Vägledning till planeringsramen för försörjningsberedskap

Planeringsramen för försörjningsberedskap strukturerar allvarlighetsgraden och utvecklingen av störningarnas samhällspåverkan under de olika faserna och indikerar därigenom den samhällsförmåga som allvarlighetsgraden kräver. Scenariot beskrivs enligt faserna i Försörjningsberedskapscentralens planeringsram.

Samhällets förberedelse och beredskap bygger primärt på de kritiska entiteternas frivilliga förberedelser. I företag innebär detta förberedelser som utgår från affärsverksamheten. I regel klarar aktörerna själv av störningar i affärsverksamheten. De stöds i sina frivilliga förberedelser genom basservicen för försörjningsberedskapen.

När en störning drar ut på tiden eller berör flera aktörer samtidigt blir effekterna mer påtagliga i samhället som störningar i försörjningstryggheten. I sådana situationer kan aktörerna inte återställa sin funktionsförmåga på egen hand eller tillräckligt snabbt, utan det behövs samarbete mellan företagen och myndigheterna. Samarbetet sker på marknadsvillkor och stöds av tjänster som möjliggör effektiviserat samarbete utan statlig styrning. Dessa situationer utgör i detta skede ändå inte något hot mot befolkningens levnadsmöjligheter eller samhällets funktionsförmåga.

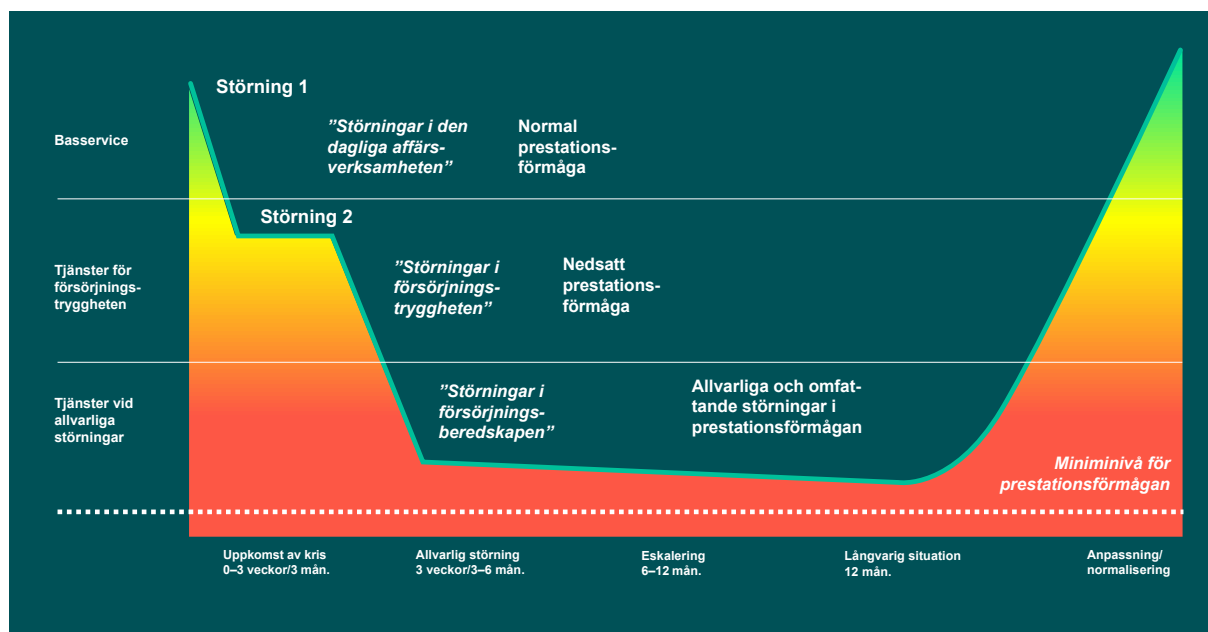
I de allvarligaste situationerna hotar störningen både samhällets försörjningsberedskap och befolkningens levnadsmöjligheter. Då krävs det omfattande statliga insatser, utöver företagens och myndigheternas insatser, för att trygga samhällets basservice, eftersom marknaden och de enskilda myndigheterna inte på egen hand eller tillräckligt snabbt kan avhjälpa situationen. För detta finns ett mångsidigt metodurval, däribland sådana allmänt kända exempel som frisläppande av statens säkerhetsupplag och styrning av verksamheten med hjälp av beredskapslagen eller lagstiftningen om undantagsförhållanden. Även företagens egna särskilda förmågor och nätverk är nödvändiga för helheten och för att hantera situationen.

Planeringsmodellen beaktar såväl störningens allvarlighetsgrad som dess varaktighet. Även om de tidshorisonter som anges i modellen är vägledande, avspeglar de människornas och marknadens reaktions- och anpassningsförmåga i de olika faserna. I det inledande skedet accentueras osäkerheten, överraskningsmomentet och situationens okontrollerbarhet. När situationen eskalerar börjar anpassningen och det blir lättare att gestalta handlingsmodeller. I en utdragen situation uppkommer helt nya etablerade arbetsmetoder, och affärsdrivna nya marknadslösningar bidrar till att avhjälpa läget.

Krigsscenariot anger riktningen

Den operativa verksamheten genomför proaktiva beredskapsförberedelser innan störningar uppkommer och stödjer hanteringen av störningar under de olika faserna. Beredskapsnivåerna, inbegripet åtgärderna och tjänsterna i anslutning till dem, fastställs med hänsyn till bredden av olika beredskapsåtgärder samt eventuella förändringar i beredskapsnivån under störningens olika tidshorisonter.

Störningens utveckling

Scenario för utvecklingen av militärt hot i Finland steg för steg

Utgångsläge

Kriget i Ukraina har avklingat i en vapenvila. Ryssland har ökat sina väpnade styrkor till 1,5 miljoner soldater, och den militära styrkan i närheten av finska gränsen har ökat avsevärt. Enligt bedömningar kan en betydande del av den sättas in snabbt vid behov. Rysslands militära övningar innehåller också träning i olika former av cyberkrigföring, såsom störande av GPS-/GNSS-signaler, radiostörningar och förfalskning av positionsdata, vilket ökar osäkerheten särskilt i gränsområdet.

Ryssland och Kina har fördjupat sitt partnerskap.

Trots att länderna officiellt inte har någon gemensam vapenindustri eller militär allians, har de ett omfattande samarbete inom forskning och teknikutveckling, utöver det ekonomiska partnerskapet. Samarbetet mellan Kina och Ryssland är mest uppenbart i den arktiska regionen, där läget är extremt spänt.

USA har som en följd av inrikespolitiska utvecklingen vänt sig inåt och tagit alltmer avstånd från Europa.

Landet säljer vapen till Nato-länderna, men förhåller sig i övrigt passivt och riktar sin huvudfokus och beredskap åt annat håll av inrikes- och geopolitiska skäl.

Det politiska läget och funktionsförmågan i Europa är tudelade. Å ena sidan finns det samarbetsvilja, men då det gäller praktiska **beslut går det långsamt och osäkert att hitta gemensamma lösningar och att binda sig till dem.** Fördelningen av kostnaderna för Ukrainas återuppbyggnad har också orsakat utdragna förhandlingar.

Finland har länge varit utsatt för starkt politiskt tryck från Ryssland, bland annat gällande övervakningen av Ålands demilitarisering. Påtryckningarna har ökat under sensommaren och hösten. Finland, som gått med i Nato och rustar för krig, framställs öppet som ett militärt hot mot Rysslands nationella säkerhet.

Upprustningen i Finland framställs i det ryska narrativet som förberedelse för krig mot Ryssland. Rysslands aktiviteter syns också som tilltagande cyberaktivitet, vilket kan jämföras med fler anmälningar av drönare och underrättelseverksamhet. Ökad underrättelseverksamhet avspeglas i den digitala miljön bland annat som systematisk rekognosering och kartläggning av sårbarheter. Myndigheterna konstaterar att Ryssland har ökat sin beredskap för fjärrpåverkan på Finlands territorium. Med fjärrpåverkan avses här påverkan över långa avstånd med olika system.

Ryssland genomför stora militärövningar under sommaren och hösten och har av den anledningen reserverat stora övningsområden både till sjöss och i luften.

Området för operationerna sträcker sig ända till i närheten av Åland, och ett ryskt örlogsfartyg har länge befunnit sig i Bottniska viken på internationellt vatten. I samband med den ryska övningen har den finländska sjöbevakningens fartyg i närheten av Helsingfors tvingats försvara den territoriella suveräniteten genom att avfira varningsskott. Som en följd av Rysslands militära övningar har sjötrafiken i Östersjön utsatts för störningar. En "försunnen mina" har till exempel i flera dagar satt totalt stopp för den kommersiella sjötrafiken.

Finland har utsatts för ovanligt intensiv underrättelseverksamhet, och antalet olika avvikelseanmälningar har ökat kraftigt.

En del anmälningar är ogrundade, men att granska dem belastar de ansvariga myndigheterna. Myndigheterna prioriterar starkt utredningen av anmälningarna. Det ökande antalet avvikelser avspeglas också på cybermiljön, där man observerar fler fall av intrångsförsök, portskanning och riktad underrättelseverksamhet än vanligt.

Händelserna under de föregående åren hade visat att samhällets basfunktioner kan störas med relativt enkla och billiga medel.

Det oroliga läget vid östgränsen väcker debatt.

Det sägs att Ryssland använder tredjelandsmedborgare för instrumentaliserad migration. Medierna rapporterar ständigt om personer som tagit sig över landgränsen. Det förekommer olika uppskattningar och rykten om fenomenets omfattning. I offentligheten nämns en obekräftad uppskattning av upp till 10 000 potentiella migranter. Situationen förvärras av att det på sociala medier dyker upp misstänkta rekryteringsannonser, där man erbjuder pengar för att utföra sabotage, vandalism eller bevakning; detta konstateras vara en typiskt sätt att använda proxyaktörer i andra EU-länder.

Det finns mycket missnöje och oro i det finländska samhället.

Prognoserna för ekonomin har ständigt reviderats nedåt under året. Arbetslösheten är rekordhög, på en nivå som inte setts sedan 1990-talets lågkonjunktur. I kombination med de stigande levnadskostnaderna och den upplevda försämringen av offentlig service orsakar detta djupt missnöje bland medborgarna med den rådande situationen. Flera demonstrationer har ordnats under hösten.

En forskare som har studerat samhällets krishanteringsförmåga säger i en intervju: "Det är ju ganska uppenbart att ogynnsamma ekonomiska förhållanden under en lång tid oundvikligen avspeglas på beredskapen, särskilt hos de enskilda aktörerna. Investeringar och upplagring blir eventuellt omöjliga i den omfattning som skulle vara önskvärd med tanke på beredskapen. Hur situationen för enskilda aktörer sedan påverkar hela systemets resiliens är förstås väsentligt för försörjningsberedskapen. Beredskap handlar ju mycket om att en möjlig störning, till exempel i tillgången på en viss produkt, inte får bli ödesdiger för hela systemets tillstånd."

Marknaden har reagerat på situationen genom att sänka Finlands kreditbetyg, och Finlands landrisk har ökat avsevärt i investerarnas ögon. Även internationella cyberkriminella grupper och statliga entiteter försöker utnyttja Finlands förhöjda landrisk med opportunistiska attacker, vilket bedöms vara en del av en med allmän skärpning av läget i omvärlden.

Krigets utvecklingsfaser i ett fiktivt scenario

Bild: AI

Fas 1: Uppkomst av kris 0–3 mån.: Förvärrad kris och osäkerhet leder till krigsläge

Tidpunkten är sent på hösten. Polarvirveln försvagas och den långsiktiga väderprognosen utlovar en lång period med sträng kyla från och med andra veckan i januari. Isläget i Bottenviken och Bottniska viken förväntas bli exceptionellt svårt under vintern.

Under den första veckan i december ökar mängden sporadiska störningar i den digitala miljön kraftigt, vilket påverkar smidigheten i digitala tjänster och funktionaliteten hos olika styrsystem. Störningarna i datakommunikationen bedöms till viss del vara en följd av överbelastningsattacker, särskilt mot webbtjänster samt stödtjänster för kritisk infrastruktur. Attackerna slår inte ut hela nätet, men orsakar omfattande störningar och utgör en betydande belastning för den försvarande parten. Särskilt oroande är situationen inom elproduktionen, där det förekommer störningar i stamnätet, vindkraftverken samt i driften av Olkiluoto kärnkraftverk. Man misstänker att en möjlig orsak är påverkan från insiders. Enligt experter borde sådana störningar tekniskt sett inte ens vara möjliga utan intern påverkan på systemet. Organisationer som klassificerats som kriminella, men även sådana som kallar sig "hacktivister", har uppgett sig stå bakom attackerna. Lyckade dataintrång följts av krav på lösensummor. I vissa system uppdagas också skadliga wiper-program vars syfte är att förstöra automations- och övervakningssystem istället för att bara låsa dem. Det är svårt att ta fram en aktuell

lägesbild av cybermiljön då flera incidenter inträffar samtidigt.

Det förekommer avbrott i funktionen av satellitbaserade tjänster. Samtidiga haverier på flera undervattenskablar för el och datakommunikation drabbar datatrafiken och leveranssäkerheten för el. I svåra effektsituationer medför detta problem särskilt för den energiintensiva processindustrin, där man till och med blir tvungna att köra ned produktionen för att undvika maskinhaverier på grund av oförutsedda elavbrott. För att säkerställa en tillräcklig elförsörjning är man tvungen att införa roterande elavbrott.

Problem med it-systemen i hamnarna, strömavbrott och ändringar i rutterna fördröjer godshanteringen, vilket orsakar flaskhalsar i transporterna och i förlängningen försvårar planeringen och smidigheten av lageromsättningen. Utmaningar med tillgången är särskilt påtagliga i fråga om importberoende varor, men utsikterna bedöms bli snabbt sämre även för den inhemska produktionen om transporterna inte kan normaliseras.

Tillgången har försämrats på många viktiga läkemedel, såsom vissa antibiotika, smärtstillande läkemedel och diabetesläkemedel samt preparat som används för upplösning av blodproppar. Man försöker lösa läkemedelsbristen på europeisk nivå; situationen försvåras av att marknaden reagerar kraftigt på det snabbt tilltagande hotet om krig. I ett historiskt perspektiv har stater i närområden av en eventuell militär konflikt även tidigare begränsat exporten särskilt av kritiska

förnödenheter för att kunna tillgodose växande inhemsk efterfrågan ifall konflikten eskalerar.

Utmaningarna med arbetskraftstillgången blir allt svårare samtidigt som arbetsbelastningen ökar snabbt. Bristen på arbetskraft försvårar leveransen av tjänster samt administrationen och underhållet av systemen. Många personer med utländsk bakgrund som arbetar i Finland inom social- och hälsovårdssektorn samt särskilt som it-experter och tekniska specialister lämnar landet. Totalt har över 20 000 utländska arbetstagare lämnat landet under de senaste två månaderna, och majoriteten av dem är högutbildade. En del internationella företag har också dragit tillbaka sina utländska anställda från Finland.

På grund av utmaningarna med arbetskraftstillgången är en del välfärdsområden tvungna att med kort varsel skära ned på omsorgstjänster. Detta orsakar oro bland anhöriga till äldre som omfattas av omsorgstjänster. Utmaningar med arbetskraftstillgången förekommer också på många håll inom logistik, småbarnspedagogik och bildningsväsende. Arbetsföra pensionärer vill främst tackla de växande utmaningarna i vardagen för sina anhöriga.

Det förekommer störningar i finansiella system och betalningssystem. De egentliga nätverken för betalningar mellan banker förblir funktionsdugliga, men det förekommer betydande störningar i konsumenttjänsterna, såsom i nätbanken, identifieringstjänsterna och godkännandet av korttransaktioner. Identitetsstöld,

missbruk av identifieringsuppgifter och samtidigt överbelastningsattacker undergräver förtroendet för digitala kanaler.

Informationspåverkan mot Finland ökar samtidigt betydligt. I flera fall kombineras informationspåverkan med cyberpåverkan och fysisk påverkan. Fejknyheter, bombhot och till exempel rykten om förorenat vatten sprider rädsla och får en del av befolkningen att hamstra bränsle, mat, medicin och kontanter. I sociala medier cirkulerar information om att en del av ryssarna i Finland överväger att be om hjälp från Ryssland på grund av påståenden om att myndigheterna systematiskt diskriminerar mot och bevakar den ryska befolkningen i Finland. Även om saken verkar uppenbar, går det ändå inte att entydigt bevisa att incidenterna är kopplade till Ryssland, och Ryssland förnekar anklagelserna konsekvent. Samtidigt utnyttjar landet anklagelserna i sin egna påverkansverksamhet för att förstärka de narrativ som stödjer dess egna intressen och strategiska mål.

Medborgarnas förtroende för myndigheterna och myndigheternas kommunikation minskar. Myndigheternas budskap når inte fullt ut särskilt till befolkningen med utländsk bakgrund. Medborgarna har börjat kräva åtgärder, eftersom oron över i synnerhet tillgången till el och värme, mat, bränsle samt läkemedel har ökat.

Värdlandsstödet aktiveras enligt den nationella handlingsmodellen. Likaså bygger man upp strukturer för befolkningsskyddet och förbereder dem för eventuell användning.

Utdrag ur lägesbilden av krisuppkomst:

- Omfattande och diversifierad hybridpåverkan
- Kraftig ökning av underrättelseverksamheten och antalet avvikelseanmälningar
- Rykten och påståenden om exempelvis diskriminering av den ryska befolkningen; informationspåverkan
- Läkemedelsbrist i hela Europa
- Försämring av arbetshälsa och arbetskraftstillgång
- Hamstring av bränsle, livsmedel, läkemedel, kontanter
- Ökande förekomst av olika störningar
- Störningar i internationella satellitförbindelser
- Betydande försämring av cyberläget genom skadeprogram och överbelastningsattacker; cyberattacker
- Störningar i datakommunikation och digitala tjänster
- Strömavbrott
- Störningar i bränsledistributionen
- Störningar i banktjänsterna
- Fler och större störningar i leveranskedjor
- Fler allvarliga störningar i branschernas funktionsförmåga

Bild: AI

Fas 2: Allvarlig störning 3–6 mån: Försvarstillstånd och omställning till krigsekonomi

Riksdagens jullov är tänkt att börja den 17 december. Ett ryskt jaktflygplan som varit föremål för en identifieringsflygning störtar. Enligt nyheter som sprids snabbt hade planet skjutits ner, men informationen har inte bekräftats. Ryssland skyller på Finland och Nato för det skedda. Försvarsmakten och bland annat Försörjningsberedskapscentralen trappar upp beredskapen, myndigheterna ökar sitt informationsutbyte ytterligare och statsledningen hålls kontinuerligt underrättad om läget. Enligt en militär underrättelserapport har Ryssland, om det beslutar sig att göra så, förmåga att inleda en begränsad militär operation tidigast om en vecka. Huvudstaben har tidigare gett order om att förbereda spridning av materielen för att skydda den mot en militär attack samt för att förbereda upprättandet av styrkor. Finland ställer om till en krigsekonomi, vilket innebär att den statliga styrningen ökar och mer ekonomiska resurser tilldelas försvaret och beredskapen, vilket inverkar på både medborgarnas vardag och näringslivet. Försörjningsberedskapscentralen och de övriga myndigheterna genomför med sina egna resurser krisåtgärder som ytterligare höjer beredskapsnivån. De civila myndigheterna behöver dock snabbt ytterligare finansiering för att säkerställa genomförandet av krisinsatserna.

Till följd av de senaste snabba utvecklingarna är uppfattningen inom statsrådet att hotet om ett krig inom den närmaste framtiden är uppenbart och att Finland

måste förbereda sig även på en eventuellt långvarig militär konflikt. Statsrådet har med hänsyn till tidigare händelser och deras konsekvenser i samverkan med republikens president konstaterat att undantagsförhållanden råder i Finland. Detta innebär att kriterierna för undantagsförhållanden enligt 3 § i beredskapslagen – särskilt punkterna 1, 2, 3 och 6 – uppfylls på ett sätt som kräver att de befogenheter som fastställs i beredskapslagen ska tas i bruk omedelbart.

Meddelande till medborgarna – Konstaterande av undantagstillstånd: "Enligt bedömningar är Finland för närvarande utsatt för ett allvarligt yttre hot, som väsentligt och i stor skala kan hindra eller lamslå nödvändiga samhällsfunktioner. Om hotet realiserar äventyrar det väsentligt samhällets funktionsförmåga och befolkningens livsbetingelser. Konstaterande av undantagsförhållanden möjliggör ibruktagning av befogenheter enligt beredskapslagen. Syftet med dessa åtgärder är att trygga befolkningens säkerhet och säkerställa kontinuiteten av samhällsviktiga funktioner."

Eftersom hotbedömningen också gäller möjligheten till användning av militärt våld, förbereds en republikens presidents förordning om införande av försvarstillstånd, vilken omedelbart efter utfärdandet hänskjuts till behandling i riksdagen. Riksdagen godkänner förordningen. Finland försätts i försvarstillstånd den 3 januari.

I Ryssland rapporteras Finlands beredskapsåtgärder och införande av undantagsförhållanden som en Natos plan för aggression och inledande av en militär operation mot Ryssland. En attack mot Ryssland ses som en

aggression av hela militäralliansen, ifall den angripande parten är en medlemsstat i alliansen. Samtidigt blir flera finländska tv- och radiosändningar kapade för korta stunder. I sändningarna dyker upp påstående som stöder de ryska narrativen och vars ursprung är svårt att spåra. Fenomenet orsakar förvirring i kommunikationsmiljön och försvagar förtroendet för de traditionella medierna, särskilt då en del av kapningarna riktar sig mot lokala radiokanaler och webbsändningar.

Sex dagar efter utlysningen av undantagsförhållandena inleder Ryssland någonting som det kallar "specialoperation", det vill säga användning av militär makt, mot Finland. Operationen börjar med sabotageaktioner (inkl. lönnmord mot personer i framträdande positioner) samt omfattande robot- och drönarattacker. I operationerna kombinerar Ryssland informationspåverkan, cyberpåverkan och sabotage samt användning av militär makt.

Från första stund är samhällskritiska företag centrala mål för påverkan och de deltar också i att åtgärda situationen: Aktioner riktas såväl på militära mål i Finland som på strukturer och funktioner som är kritiska för försörjningsberedskapen. I operationen skadas bland annat Finlands oljeraffineri, gasterminalen i Ingå, hamnar i Södra Finland, en betydande del av stamnätets infrastruktur såsom huvudtransformatorer, kritisk telekommunikationsutrustning, viktiga delar av väg-, järnvägs- och bronätet, logistikcentra vid Ring III samt flera produktionsanläggningar inom kemiindustrin. Samtidigt med de första angreppen genomförs ett tillslag mot flera kritiska datacenter. Centrens kylsystem får stora skador, och man blir tvungen att stänga ner många av serverrummen för att förhindra överhettning.

Militärt våld används i massiv skala och anfallen verkar ha riktats strategiskt exakt mot mål som är mest kritiska för samhällets funktionsförmåga och försörjningsberedskap. Det är ytterst viktigt att den samhällskritiska infrastrukturen skyddas genom samarbete mellan offentliga och privata aktörer. Man lyckas väl med att avvärja anfall och de fysiska skadorna är lokala; anfallen förmår inte slå ut system som är viktiga för hela samhället. Visserligen förekommer det betydande avbrott och störningar i tjänsterna och systemen. Arbeten för att skydda och reparerar den kritiska infrastrukturen genomförs också inom ramen för de tillgängliga resurserna. Strukturerna och styrningen av befolkningsskyddet aktiveras allmänt i samhället.

Anfallen orsakar omedelbara skador och kedjereaktioner då oljeraffineriet och hamnarnas utrustning skadas, skador på elnätet leder till omfattande strömavbrott, skador på vägar och broar skär av järnvägs- och vägförbindelser. Skador inom kemiindustrin orsakar lokala kemikalieutsläpp och medför risker för miljö och hälsa. Ett av de stora telekommunikationsföretagen utsätts för en riktad attack när dess övervakningscentral

träffas. Företaget måste flytta sin övervakningsverksamhet till en reservanläggning avsedd för krissituationer. De samlade effekterna försvagar styr- och kommunikationssystemen ytterligare, vilket försvårar framtagningen av en lägesbild och hanteringen av de kritiska nätverken.

Den kommersiella sjöfarten i Östersjön och särskilt i Finska viken störs i hög grad av att ryska krigsfartyg försöker hålla försörjningsförbindelsen till Kaliningrad öppen samtidigt som de övriga kuststaterna tillsammans försöker säkerställa sina logistikförbindelser. Östersjön är nu ett krigsområde, vilket tillfälligt stoppar den kommersiella sjötrafiken sannolikt för flera veckor eller månader. Avsevärda störningar förväntas i den direkta sjötrafiken till Baltikum, Polen och Tyskland, eventuellt under en längre tid, och man försöker omdirigera godstransporter via Sverige.

Logistiken drabbas snabbt av fragmentering då störningar i hamnfunktioner och huvudrutterna gör att distributionskedjorna bryts av, förseningarna och flaskhalsarna i leveranserna förvärras, och det blir avgörande att leveranserna av bränsle samt läkemedel och livsmedel säkerställs. De militära aktiviteterna samt förflyttningarna av materiel och trupper tar upp en allt större andel av den fortfarande funktionsdugliga kapaciteten. Detta leder till att transporterna för civila ändamål flyttas sekundära reservvägar, vilket försvårar situationen ytterligare. Stoppet i utrikeshandeln orsakar en omedelbar ekonomisk chock. Priserna stiger snabbt.

Detta får betydande konsekvenser för samhällets funktion, då ransonering har införts, men el- och värmeavbrott, störningar i vattenförsörjningen, avbrott i telekommunikationsförbindelser, störningar i drivmedelsförsörjningen, intern migration och evakueringar, personer som skadats vid anfallen och hälsoproblem från kemisk exponering ökar belastningen på hälso- och säkerhetsaktörer och trycket på systemet. En stor del av bostäderna i städerna blir obeboeliga inom drygt ett dygn efter att värmen stängts av, då inomhustemperaturen sjunker till under 10 grader. Människor söker sig bort från de större städerna, om möjligt, men tillgången till tjänster i glesbygdsområdena är begränsad. I synnerhet vill många lämna huvudstaden. Utslagna kommunikationsnät isolerar tillfälligt medborgarna från varandra, och falska nyheter och fragmenterad information ökar medborgarnas osäkerhet och försvårar framtagningen av en enhetlig lägesbild.

Republikens presidents förordning om införande av försvarstillstånd, som utarbetades i samband med utlysningen av undantagsförhållanden överlämnas till riksdagen för behandling. Riksdagen godkänner förordningen. Finland försätts i försvarstillstånd den 3 januari.

Kriterierna enligt artikel 5 i Natofördraget uppfylls. Ett beslut om kollektiv militär intervention övervägs noga. Samtidigt reagerar EU och de bilaterala allierade snabbt och erbjuder materiella, logistiska och humanitära insatser; åtgärder för internationellt bistånd sätts igång. Sverige och de övriga närliggande staterna erbjuder så mycket civilt och militärt bistånd som de har möjlighet till, samtidigt som de försöker undvika att själva utsättas för direkt militärt våld. I detta läge är

Finlands funktionsförmåga försvagad och beroende av yttre materiellt bistånd, även om det är svårt att få fram biståndet på grund av läget i Östersjön. Det alltmer svåra läget lägger hinder för användningen av förbindelserna över Bottniska viken och Bottenviken. Landsvägarna norröver har också drabbats av omfattande skador.

Utdrag ur lägesbilden av en allvarlig störning (krig)

- Omfattande och betydande anfall mot den kritiska infrastrukturen
- Storstörning i Finlands elsystem. Stora delar av landet är tidvis mörklagda. Man försöker hantera effektbortfallet med roterande elavbrott. Risk för eventuella nya anfall försvårar bedömningarna av återhämtning.
- Stambanan mellan Helsingfors och Uleåborg är avskuren
- I stamvägnätet är huvudleder avskurna på flera ställen
- Östersjötransporterna har i praktiken tillfälligt stoppats
- Eldrivna kollektivtrafiken står stilla i Helsingfors
- Luftrummet är stängt för civil trafik
- Bränsledistributionen har stoppats på de flesta bränslestationer; det går inte att ladda elbilar
- Avbrott i kylkedjorna för livsmedel
- Betydande skador i telekommunikationsinfrastrukturen; allvarliga störningar i informations- och kommunikationsförbindelserna
- Tunga energiintensiva processindustrin har i stor omfattning stängts ned
- Betydande störningar eller avbrott i fjärrvärmesystem
- Omfattande störningar i vattenrening och avloppshantering
- Allvarlig osäkerhet och oförutsebara driftavbrott gällande funktionen hos digitala tjänster, såsom betalningstjänster. Människorna tappar förtroendet för tjänsterna. Oroade och upprörda människor beskyller myndigheterna och tjänsteleverantörerna.
- Allvarliga eller ohållbara störningar i branschernas funktionsförmåga
- Försörjningsberedskapens lägesbild bland befolkningen är oklar; värre än informationsbrist är "tornrykten" och illusionen av att veta

Fas 3: Eskalering 6–12 mån: Utbredning och förlängning av kriget

Tack vare de första motåtgärderna på det militära området och för försörjningsberedskapen uppnår Ryssland inte sina mål genom sabotage, begränsade militära operationer och fjärrpåverkan, vilket leder till en eskalering av konflikten och ett storskaligt krig. Man bedömer att direkt påverkan på civila mål kommer att öka allt mer. De ekonomiska och mänskliga kostnaderna ökar dag för dag.

I takt med att situationen drar ut på tiden, ses en betydlig ökning av opportunistiska cyberattacker. Både kriminella grupper och statliga entiteter utnyttjar det uppkomna kaoset genom att rikta utpressningsförsök, överbelastningsattacker och underrättelseverksamhet mot Finland.

Försvarstillståndet och omställningen till krigsekonomi har medfört en förändring i samhällets verksamhetslogik. Med andra ord handlar det inte bara om omstrukturering av produktionen och ekonomin eller ändringar i resursförvaltningen. Hela samhällsverksamheten är nu i ett ständigt tillstånd av anpassning och omställning. Statens roll i ekonomin ökar betydligt, och den offentliga ekonomin skuldsätts snabbt trots betydande utomstående militärt, ekonomiskt och humanitärt bistånd. Man försöker hålla ekonomin igång, och företagen strävar efter att fortsätta sin verksamhet. Visserligen ses inom näringslivet – beroende på bransch – omfattande nedskärningar, särskilt inom små och medelstora företag.

Resursfördelningen förändras genom att finansieringen till sociala och kulturella branscher skärs ned, medan investeringarna i försvar, försörjningsberedskap, inre säkerhet och infrastruktur ökar. Den offentliga förvaltningen strävar efter att styra produktionen, konsumtionen och arbetskraftens rörlighet. Samhällets strukturer, prioriteringar och resursanvändning har anpassats för att stödja målen som hänför sig till försvaret samt säkerställandet av försörjningsberedskapen och den inre säkerheten. Industrins fokus förskjuts från civila produkter till strategiska resurser: metall-, elektronik- och kemiindustrin styrs till att producera material som behövs för vapensystem, kommunikationsinfrastruktur och logistik. Man drar in på den civila produktionen och prioriterar kritiska sektorer vid tilldelningen av råvaror, energi och arbetskraft.

Det sker en tillfällig återhämtning av en del av i sjötransporterna i Östersjön genom omläggning av rutter, förbättrade säkerhetsförhållanden och återibruktagning av vissa hamnar och rutter. Sverige och Norge spelar en avgörande roll i omdirigeringen av transporter. Det har också gjorts försök till förhandlingar Ryssland om att möjliggöra vissa transporter. Den totala volymen av sjötransporter har dock minskat avsevärt från det normala till 30–60 procent.

Ett särskilt problem med tanke på att upprätthålla och återställa funktionsförmågan är intermittenta anfall där varje reparationsåtgärd följs av ett nytt anfall. Man lyckas återställa kritisk infrastruktur och tjänster, men olika störningar är kontinuerliga. Det råder en ständig och ökande brist på komponenter, reservdelar och personalresurser. Såväl den tekniska prestandan som reparationskapaciteten i infrastrukturens försämrats gradvis och permanent till följd av den kontinuerliga växlingen mellan reparation och förstöring. Bristen på kritiska komponenter leder till att en del organisationer tar till inofficiella eller oövervakade inköpskanaler. Detta leder till att på marknaden hamnar utrustning och programvara, vars ursprung är svårt att verifiera och som kan innehålla bakdörrar eller manipulation. Därigenom ökar risken för att systemen obemärkt komprometteras.

När kriget eskalerar och tydligt går över i en fas med markanfall blir hälso- och sjukvården en särskilt viktig faktor. Det är viktigt att människornas levnadsförhållandena i allmänhet kan bibehållas på en godtagbar nivå. Människor flyttar i allt större utsträckning bort från närheten till gränsområdena, även om en del ändå vill bo kvar i sina hem. Det är också mycket utmanande att bedriva företagsverksamhet i närheten av frontlinjen, och flera kritiska företag tvingas avbryta verksamheten.

Omställningen till krigsekonomi påverkar medborgarnas vardag avsevärt. Tillgången till konsumtionsvaror försämrats, och det införs ransonering. Särskilt i glesbygder och logistiskt svåråtkomliga områden accentueras utmaningarna med till exempel tillgången till bränsle. Medborgarna uppmuntras att delta frivilligt i gemensamma insatser – antingen med sin arbetsinsats, genom att spara resurser eller genom att stödja moralen och samhörigheten.

Medierna och kulturproduktionen börjar avspegla den omgivande världen och lyfter fram patriotism, upppoffringar och gemensamt ansvar som huvudbudskapet. Den offentliga debatten förändras och kritiska synpunkter dämpas, samtidigt som man också försöker undanröja dem inför den nationella enigheten.

Utdrag ur lägesbilden av eskalering

- Stort behov av prioritering av produktion och konsumtion, samtidigt som produktion förstörs och importmöjligheterna försämras
- Företag går i konkurs, och även kritiska företag nära frontlinjen tvingas lägga ned verksamheten eller flytta den till ett säkrare område
- Tillståndet för den kritiska infrastrukturen försämras gradvis (förstörelse, reparation och ny förstörelse)
- Dålig tillgång till reservdelar, råvaror och komponenter
- Mottagandet och distributionen av och processerna för utländskt bistånd har inletts, men försämrade logistik försvårar situationen
- Reglering av bränsle, livsmedel, el, läkemedel
- Fattigdomen ökar och vardagen är svår för många människor
- Omfattande och kontinuerliga störningar i distributionen av el, värme och vatten; störningarnas varaktighet varierar från timmar till veckor
- Konstanta störningar i datakommunikationsförbindelserna, delar av de internationella förbindelserna är avbrutna
- Upprepade störningar i de digitala tjänsterna försvårar företagets och befolkningens verksamhet. Störningar i konto- och kortbetalningar, vars varaktighet varierar från några timmar till flera dagar.
- Säkerhetsupplagen töms snabbare än de kan fyllas på.
- Industrins och elproduktionens kapacitet är även som mest ungefär hälften

Bild: AI

Fas 4: Långvarig störning över 12 mån.: Utnötningskrig – övergång från att vinna tid till att uthärda

Från snabba reaktioner till omstrukturering. I början av den militära konflikten var samhällets främsta mål att vinna tid. De första månaderna gick åt till att höja beredskapen, mobilisera reserver, aktivera lager och reservarrangemang, skala upp de kritiska funktionerna och skala ned de mindre kritiska. Lagstiftningen för undantagsförhållanden möjliggjorde snabbare beslutsfattande, och de tidigare planerade samt övade beredskapsmodellerna aktiverades. Det var klart från början att krisen sannolikt skulle bli svår, samtidigt som man hoppades att den skulle gå över snabbt. I detta skede är försörjningsberedskapen en tillfällig mekanism, vars uppgift är att bära upp samhället genom krisen. De viktigaste lärdomarna från inledningsskedet av kriget var att de kända osäkerheterna, med andra ord riskerna, blir betydligt mer sannolika i ett krigsläge och att man dessutom ställs inför fullkomligt oförutsedda överraskningar.

Då inget slut är i sikte, ersätts tillfälliga lösningar av permanenta strukturer. När konflikten drar ut på tiden börjar samhället gradvis röra sig bort från förväntningen om att kunna återgå till det normala inom en snar framtid. Förändringen baseras inte på ett enskilt beslut, utan på många små anpassningsåtgärder på olika nivåer. Företag ställer om från kortsiktig planering till ett tillsvidare-läge, och hushållen börjar förbereda sig på tilltagande knapphet. Försörjningsberedskapen och

tryggheten av befolkningens grundläggande levnadsvillkor blir det permanenta handlings sättet i samhället, inte bara en krismekanism. Den avgörande frågan är om samhället kan ställa om från resursförbrukning till hållbar förnyelse.

Då kriget drar ut på tiden, förändras ekonomins grundläggande logik, betydelsen av externt bistånd ökar och staten skuldsätter sig snabbt. Driftsäkerheten prioriteras före effektiviteten, och istället för det billigaste väljer man hellre det alternativet som kan repareras, underhållas och kontrolleras från hemlandet. Lagren blir en del av produktionskedjorna, inte ett reservsystem. Tröghet och redundans blir acceptabla om de bidrar till hållbarheten. Arbete innebär inte längre bara ett yrke eller en inkomstkälla, utan en del av gemensam hållbarhet. Det är snabbt och praktiskt att skola om sig, och det ses snarare som en skyldighet än en möjlighet. Konsumtion blir en moralisk fråga: Vad köper vi, varför och av vem? Våra val avspeglar inte längre bara preferenser, utan också vårt åtagande för gemensam hållbarhet.

Då konflikten drar ut på tiden accentueras frågan om vem som har beslutsmakten om tillgången till de mest nödvändiga resurserna – vatten, mat, energi och läkemedel. Om Ryssland genom sina aktioner i stor omfattning kan påverka tillgången på dessa förnödenheter i Finland, försvagas samhällets funktionsförmåga och därmed dess försvarsförmåga avsevärt. Gränsen mellan det militära och det civila samhället blir suddad ut. Försvar är inte bara trupper och materiel, utan

även elnät, sjukhus, datakommunikation och logistik. Varje störning i infrastrukturen märks vid fronten, och varje framgång på den civila sidan stärker den militära förmågan. Försvaret är ett system som nu når in i vardagen för varje medborgare.

Arbetskraftsbrist utgör en utmaning för verksamheten, när en del av befolkningen är vid fronten, en del har lämnat landet och en del ger omsorg hemma och ser till civilinfrastrukturens funktionsförmåga. Samtidigt har företagen svårt med finansieringen, då finansiering beviljas endast under mycket stränga villkor. Ekonomin krymper ytterligare till följd av utmaningarna för verksamheten. Organisationerna inom tredje sektorn har en central roll genom att de kompletterar tjänster och tillhandahåller socialt stöd.

Statens roll fördjupas, och beslutsfattandet centraliseras. Budgetarna börjar likna operativa planer där prioriteringen baseras på försörjningskritisk status och inte på politiska kompromisser. Regionerna och kommunerna får ett större ansvar för att genomföra logistiska och lokala prioriteringar. Samtidigt betonas behovet av transparent beslutsfattande, rättvis fördelning av arbetsbördan och konsekvent kommunikation. Den största interna risken är inte ett administrativt misslyckande, utan en urholkning av förtroendet. Samhällets resiliens förutsätter att medborgarna upplever systemet som rättvist och förstår dess mål. Även om staten har det strategiska ansvaret, läggs de kreativa

lösningar som möjliggör en fungerande vardag alltmer på medborgare, organisationer, företag samt regionala och lokala aktörer. Den tredje sektorn når grupper som står utanför myndighetskommunikationen och stödjer samhällelig sammanhållning.

Trots att man anpassar sig mentalt till läget, börjar också den psykologiska belastningen och tröttheten oundvikligen att öka. Enigheten från första fasen bär långt, men med tiden blir tröttheten synlig. Frågan "vad ska vi göra?" ersätts av "hur länge kommer det här att pågå?". Befolkningens upplevelser av kriget divergerar: en del arbetar ständigt med belastande uppgifter, medan andra lever ett relativt mer normalt vardagsliv. Denna differentiering ökar risken för sociala spänningar och försvagar samhällets sammanhållning. Med tanke på hållbarheten skull är det avgörande att medborgare behåller känslan av ett gemensamt syfte och en gemensam ljus framtidsvision efter kriget.

Den mest centrala förändringen i ett utdraget krig hänför sig till tiden. Samhället försöker inte längre återgå till det som varit eller vinna tid, utan anpassar sig för att fungera i en långvarig kris. Försörjningsberedskapen börjar innebära en ständig förnyelse av resurser, disciplinerad prioritering och samhällssammanhållning mitt i knappheten. Krig är inte längre ett undantagstillstånd utan en extrem, ständigt föränderlig omständighet, där samhället bygger upp sin motståndskraft och framtid.

Utdrag ur lägesbilden av en långvarig störning

- Krig blir en permanent omständighet där samhället bygger upp sin uthållighet mitt i knappheten
- Försörjningsberedskapen blir en permanent verksamhetsmodell vid en långvarig kris
- En återgång till det normala förväntas inte, samhället anpassar sig för att fungera i ständig osäkerhet
- Ekonomins logik förändras, så att driftsäkerhet prioriteras före effektivitet och kostnadsoptimering
- Lagren integreras i produktions- och leveranskedjorna
- Fokus läggs på tillgången till kritiska resurser (vatten, mat, energi, mediciner)
- Gränsen mellan det militära och det civila samhället suddas ut; infrastrukturen är en komponent av försvaret
- Arbetskraftsbrist och företagens finansieringssvårigheter försämrar ekonomins funktionsförmåga
- Tredje sektorns roll som komplement till basservice och socialt stöd ökar
- Statlig styrning och beslutsfattande centraliseras; prioriteringen baseras på försörjningskritisk status
- Den största interna risk är försämring av förtroendet och den sociala sammanhållningen
- Den psykologiska belastningen och differentieringen av befolkningens upplevelser ökar med tiden

Bild: AI

Anpassning – Kriget slutar

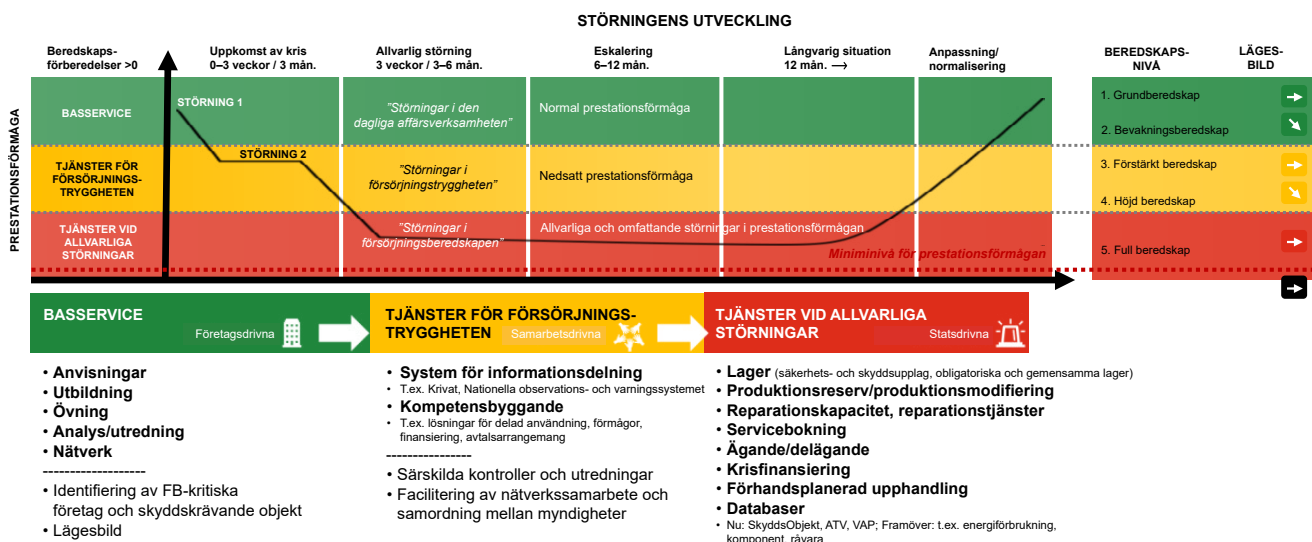
När kriget tar slut börjar samhället gradvis övergå till en ny vardag. Normaliseringsfasen inbegriper både lättnad och osäkerhet, då spänningen som upplevts i striderna försvinner, men i stället uppstår ett behov att bedöma hur man steg för steg kan återställa samhällsfunktionerna. Det är avgörande att granska i vilken takt och i vilken ordning begränsningarna kan lyftas, hur marknadsdrivna krafter kan ökas på ett kontrollerat sätt och hur samhällets basfunktioner kan återställas hållbart efter den långa undantagssituationen.

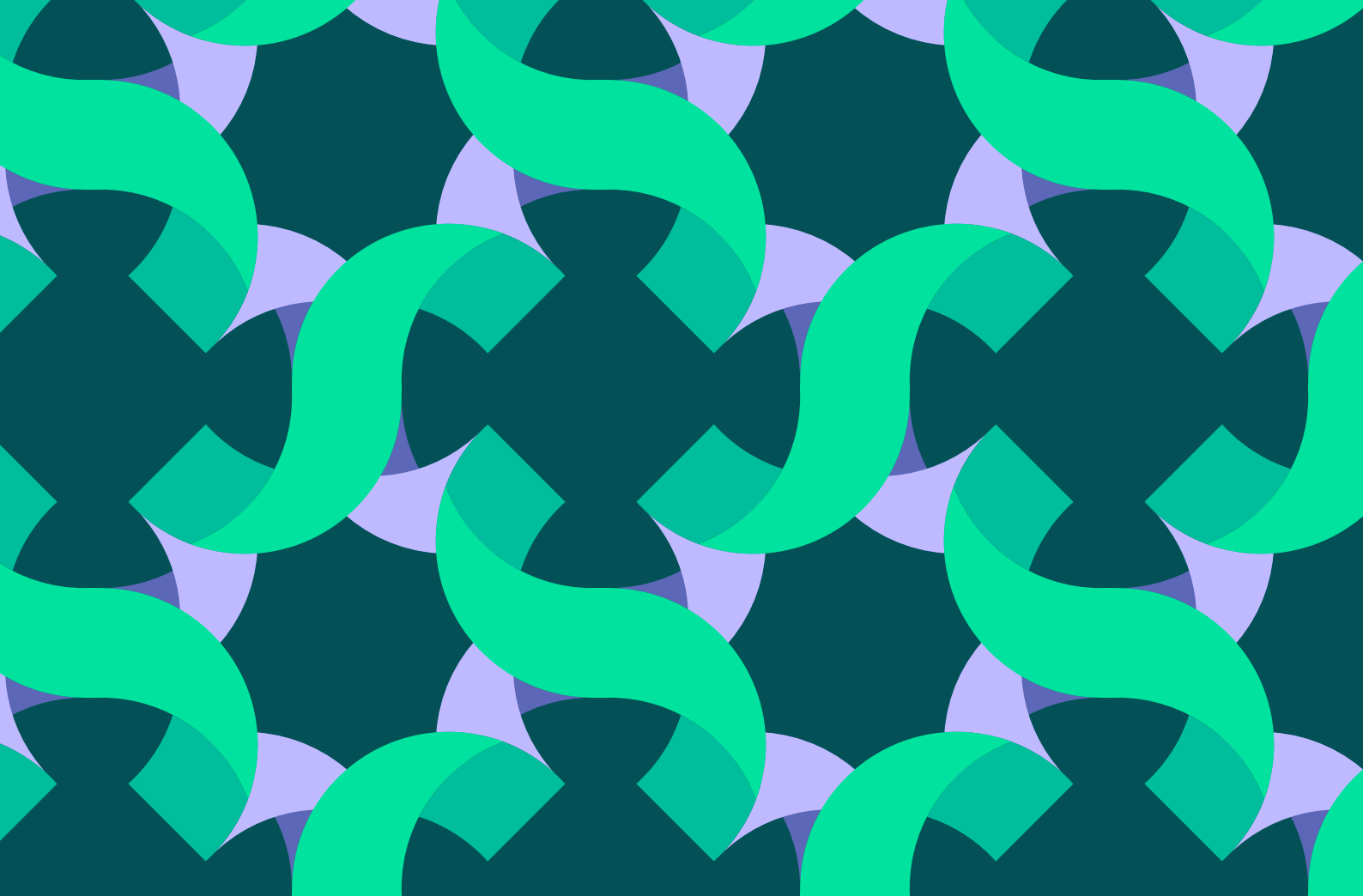
Normalisering innebär inte en återgång till det gamla, utan till en ny jämvikt där man tar hänsyn till krigets konsekvenser för ekonomin, infrastrukturen, organisationers funktionsförmåga och medborgarnas vardag. Många funktioner måste byggas om och ändras permanent. Företag och den offentliga sektorn arbetar parallellt för att stimulera den ekonomiska aktiviteten, åtgärda leveranskedjorna och återställa tillgången till tjänster.

En centraladministrativt misslyckande roll i anpassningen spelar krisens psykiska och sociala konsekvenser för individer, sammanslutningar och arbetsplatser. För att situationen ska normaliseras behöver medborgare få hjälp att bearbeta sina upplevelser, återfinna sin trygghetskänsla och återgå till vardagsrutiner.

Tjänsterna för försörjningsberedskapen följer störningens utvecklingsskeden

Urvalet av tjänster för försörjningsberedskapen inkluderar metoder som syftar till att hantera störningar av olika allvarlighetsgrad och varaktighet. Nya metoder tas i bruk när situationen kräver det. Med hjälp av modellen för beredskapsplanering kan man identifiera behoven av beredskapstjänster för olika situationer.

Huoltovarmuuskeskus